

TSHIVENḂA LUAMBO LWA HAYANI GIREIDI YA 3

Gireidi ya 3 LUAMBO LWA HAYANI Pulane ya u funza yo dovhololwaho 2021

TSUMBANDILA YA URI KHARIKHULAMU YO DZUDZANYULULWAHO YA NYAMBO KHA MUTHEO WA FHASI I SHUMISISWA HANI:

Kha vha dzhieze nzhele zwi tevhelaho:

1. Kharikhulamamu yo dzudzanyululelwa u sedzulusa tshinwi kana tshiko tsha dzikhonsephuti na zwikili.
2. Zwikili zwoḁhe zwo anḁadzwa u ya nga tshifhinga tsho tiwaho.
3. Maḁwalwa o vhekanywa nga ngona u ya nga dzivhege.
4. Kha Gireidi ya 2 na 3 vhege tharu dza u thoma dzi vhetshelwa thungo u swikelela kana u guda zwa gireidi ya murahu. Arali vha tshi vhona zwi si zwa ndeme u ita izwi, vha tea u tevhedza maḁwalwa a TPCL u thoma kha themo ya 1.
5. Hu tea u vha na u ḁanganelana vhukati ha dzithero, nga maanḁa ho sedzeswa Luambo na zwikili zwa vhutshilo kha vhege tharu dza u thoma u itela vhuḁanzi ha u bveledza zwikili lu sa gumi kana lu sa fheli.
6. ḁhoho dzoḁhe dza Luambo dzi tea u ḁanganelana, nyito dza ḁuvha na ḁuvha a dzo ngo tetshelwa tshifhinga, fhedzi-ha dzi a shumiswa ḁuvha loḁhe.

U vhala hu tea u tevhedza zwi tevhelaho: **Tshifhinga tsho tiwaho tsha u Vhala na u ḁwala (TSHITATAMENNDE TSHA PHOLISI TSHA KHARIKHULAMU**

7. **NA U LINGA (TPKL).** Hedzi khumbudzo dzo katelwa nga uri zwi vbonala hu tshi nga hu na u fhambana nyana kha kupfesesele kwa tshifhinga tsho tiwaho tsha u Vhala na u ḁwala kha TPCL.
8. Tshifhinga tsho tiwaho tsha u Vhala na u ḁwala kha TPCL.
 - **Tshifhinga tsho tiwaho tsha u Vhala na u ḁwala** ndi tshifhinga tsho ḁanganelaho tshiḁuku (ri nga anganyela awara) hune u Vhala ha tshigwada na u ḁwala ha tshigwada ha itea kha minete ya 15 u thoma. U bva afho, ho ḁumanywa na zwikili zwo gudwaho kha kuitele kwa u Vhala ha tshigwada/u ḁwala ha tshigwada, mushumo wa u fhaḁa ipfi na fhungo u tea u itwa (tsumbo: Foniki.) Hezwi zwi itea nga minete dza 10.
 - U bva afho, hu vhalwa nga tshigwada, na vhagudi vho dzudzwa kha zwigwada zwavho u ya nga ha vhukoni havho ha u vhala. Musi vha tshi vhala na u ḁwala nga tshifhinga tsho tiwaho, hu tea u vhewa mutheo wa u ḁivha na u pfesesa zwikili zwine zwa ḁoḁea musu hu tshi vhalwa nga vhavhili, u vhala nga nga eḁhe na u ḁwala nga eḁhe zwine zwa sa katelwe kha tshifhinga tsha u vhala na u ḁwala tsho tiwaho.
 - Tshiko kana tshinwi tsha zwikili na ndivho u bva kha masia o fhambanaho zwi tikedza hezwi, nahone a zwo ngo ima nga zwoḁhe.
9. Musi mushumo wa tshigwada wo fhela, tshikhala vhukati ha vhagudi zwi tea u tevhelwa.
10. Vhagudisi vha tea u dzula vha tshi khou davhidzana na vhagudisi vha gireidi dza murahu/kana dzo fhiraho (arali zwi tshi konadzea) uri hu songo vha na tshikhala tshi salaho vhukati ha muratho wa dzigireidi.

TSUMBANDILA DZA NDINGO: U LINGA HA NḂIVHO YA MUTHEO/U LUGISELA NDINGO

- Hu itwa kha vhege ya 2 na 3 nga murahu ha u vula ha tshikolo kana u vhuzelela tshikoloni. Kha vha tendele vhagudi vha dzudzanyee u thoma kḁasini dzavho ntswa vha sa athu thoma nga ndingo.
- U linga ha mutheo a ho ngo tea u ima nga hoḁhe, hu tea u ḁanganelana na kuitele kwa u gudisa na u funza.
- Hu itwa lu si lwa fomaḁa, kanzhi nga u tou lavhelesa kana u tou amba.
- Nyito dza ndingo dzi lavhelesesa kha maḁwalwa kana mushumo wa gireidi dzo fhiraho.
- Ndivho ya nyito idzi ndi u wanulusa nḁivho ine vhagudi vha vha nayo u ḁea tsumbandila ya uri mugudisi a thome gai kha u isa phanḁa na kuitele kwa u gudisa na u guda.
- Mugudisi a nga ḁanganyisa zwikili zwa ndingo arali zwi tshi konadzea.
- Zwikili zwoḁhe zwi tea u katelwa musu vha tshi linga, naho zwo funzwa nga ḁwaha wa 2020. Mugudisi a nga ḁi tou ḁi dzhiela tsho ya zwine a funa u ita arali a sa ḁoḁi u linga zwikili zwoḁhe.

NDINGO YA TSHIKOLONI

- Ndingo iyi ndi ya tshifhinga tshoḁhe kha Mutheo wa Fhasi.
- Ndingo i nga itwa fhedzi kha zwe zwa gudiswa.
- Hu shumiswa ‘The Abridged Section 4’ kha ndingo dzoḁhe.

Pulane ya u gudisa ya n̄waha 2021– Themo 1: THERO: Tshivenda HL Gireidi 3

Thoho TPKL	<p align="center">U THETSHELESA NA U AMBA Gumoṱuku: 45 minete (3 x 15 minete) Gumofulu: Awara 1 nga vhege (4 x 15 minete)</p>						
emo 1 Maḡuvha 45	Vhege 1 (Maḡuvha: 3)	Vhege 2	Vhege 3	Vhege 4 na Vhege 5	Vhege 6 na Vhege 7	Vhege 8 na Vhege 9 (Maḡuvha: 4)	Vhege 10 (Maḡuvha: 3)
<p>Tshiko kana tshinwi tsha khonsephuti, Zwikili na Ndeme</p>	<ul style="list-style-type: none"> U amba nga zwe a vhuya a ṱangana nazwo vhutshiloni, sa tsumbo: mafhungo, u bvisela vhuḡipfi hawe khagala nga zwe a vhala. U thetshesela a sa dzheni muambi haṱwani a tshi sumbedza u ṱhonifha muambi. Vha tshi sielisana u amba. U thetshesela ndaela dzino tevhekana dzi songo leluwaho, a dovha a ṅea phindulo dzone. 	<ul style="list-style-type: none"> U amba nga zwe a vhuya a ṱangana nazwo vhutshiloni, sa tsumbo: mafhungo, u bvisela vhuḡipfi hawe khagala nga zwe a vhala. U thetshesela a sa dzheni muambi haṱwani a tshi sumbedza u ṱhonifha muambi. Vha tshi sielisana u amba. U fhindula mbudziso dzo vuleaho a ṅea na ṱhalutshedzo ya uri ndi nga'ni a tshi ralo. U shumisa luambo lwo ṱambaho musi a tshi amba na khonani dzawe na vhatu vhahulwane. U linga ha nḡivho ya mutheo 	<ul style="list-style-type: none"> U amba nga zwe a vhuya a ṱangana nazwo vhutshiloni, sa tsumbo: mafhungo, u bvisela vhuḡipfi hawe khagala nga zwe a vhala. U thetshesela ndaela dzino tevhekana dzi songo leluwaho, a dovha a ṅea phindulo dzone. U thetshesela mihumbulo mihulwane ya tshiṱori. U fhindula mbudziso dzo vuleaho a ṅea na ṱhalutshedzo ya uri ndi nga'ni a tshi ralo. U ṅea mihumbulo yawe nga ha u tandulula thaidzo, nga maandḡa nga tshifhinga tsha Mbalo. U linga ha nḡivho ya mutheo 	<ul style="list-style-type: none"> U amba nga zwe a vhuya a ṱangana nazwo vhutshiloni, sa tsumbo: mafhungo, u bvisela vhuḡipfi hawe khagala nga zwe a vhala. U thetshesela ndaela (dzi linganaho 4) dzino tevhekana dzi songo leluwaho, a dovha a ṅea phindulo dzone. U thetshesela mihumbulo mihulwane ya tshiṱori na u ṅea phindulo dza maimo a nṱha, sa tsumbo: Ni humbula u nga ṱhoho ya mafhungo kha tshiṱori itshi yo tea? Ndi nga'ni ni tshi ralo? U vhudzisa mbudziso a tshi ṱoḡa ṱhalutshedzo yayo na u amba nga zwe a pfa, sa tsumbo: 'Izwo zwithu zwo itea U bvisela vhuḡipfi hawe khagala nga zwe a vhala a ṅea na ṱhalutshedzo, sa tsumbo: 'Ndi humbula uri muṅwali o vha a tshi nga vha o fhedza tshiṱori nga nḡila yavhuḡi. Khovhe ya vhimbi yo lingedza nga nḡila dzoṱhe u shavha.' U ṅea mihumbulo yawe nga ha u tandulula thaidzo, nga maandḡa nga tshifhinga tsha Mbalo. 	<ul style="list-style-type: none"> U amba nga zwe a vhuya a ṱangana nazwo vhutshiloni, sa tsumbo: mafhungo, u bvisela vhuḡipfi hawe khagala nga zwe a vhala. U vhudzisa mbudziso a tshi ṱoḡa ṱhalutshedzo yayo na u amba nga zwe a pfa, sa tsumbo: 'Izwo zwithu zwo itea U bvisela vhuḡipfi hawe khagala nga zwe a vhala a ṅea na ṱhalutshedzo, sa tsumbo: 'Ndi humbula uri muṅwali o vha a tshi nga vha o fhedza tshiṱori nga nḡila yavhuḡi. Khovhe ya vhimbi yo lingedza nga nḡila dzoṱhe. U ṅea mihumbulo yawe nga ha u tandulula thaidzo, nga maandḡa nga tshifhinga tsha Mbalo. U shela mulenzhe kha u rerisana, a tshi vhudzisa mbudziso na u sumbedza pfelo vhuṱungu kha vhaṅwe ngae. U shumisa luambo lwo ṱambaho musi a tshi amba na khonani dzawe na vhatu vhahulwane. 	<ul style="list-style-type: none"> U amba nga zwe a vhuya a ṱangana nazwo vhutshiloni, sa tsumbo: mafhungo, u bvisela vhuḡipfi hawe khagala nga zwe a vhala. U thetshesela a sa dzheni muambi haṱwani a tshi sumbedza u ṱhonifha muambi. Vha tshi sielisana u amba. U bvisela vhuḡipfi hawe khagala nga zwe a vhala a ṅea na ṱhalutshedzo, sa tsumbo: 'Ndi humbula uri muṅwali o vha a tshi nga vha o fhedza tshiṱori nga nḡila yavhuḡi. Khovhe ya vhimbi yo lingedza nga nḡila dzoṱhe u shavha.' U ṅea mihumbulo yawe nga ha u tandulula thaidzo, nga maandḡa nga tshifhinga tsha Mbalo. U shela mulenzhe kha u rerisana, a tshi vhudzisa mbudziso na u sumbedza pfelo vhuṱungu kha vhaṅwe ngae. U fhindula mbudziso na u ṅea ṱhalutshedzo ya phindulo yawe. 	<p>NDOVHOLOLO</p> <ul style="list-style-type: none"> U amba nga zwe a vhuya a ṱangana nazwo vhutshiloni, sa tsumbo: mafhungo, u bvisela vhuḡipfi hawe khagala nga zwe a vhala na nḡila ine ene a zwi vhona ngayo. U thetshesela a sa dzheni muambi haṱwani a tshi sumbedza u ṱhonifha muambi. Vha tshi sielisana u amba. U fhindula mbudziso na u ṅea ṱhalutshedzo ya phindulo yawe.

Thoho TPKL	<p style="text-align: center;">FONIKI Gumotuku: 5 x 15 minete nga vhege Gumofulu 5 x 15 minete nga vhege</p>						
emo 1 Maḍuvha 45	Vhege 1 (Maḍuvha: 3)	Vhege 2	Vhege 3	Vhege 4 na Vhege 5	Vhege 6 & Vhege 7	Vhege 8 na Vhege 9 (Maḍuvha: 4)	Vhege 10 (Maḍuvha: 3)
<p>Tshiko kana tshinwi tsha khonsephuti, Zwikili na Ndeme</p>	<ul style="list-style-type: none"> U dovhola (u gudisa) mibvumo ya leḍere lithihi na themba dzi re tsini na tsini, dzo gudwaho kha gireidi ya 2. U wanulusa vhushaka ha mibvumo yoṭhe ya leḍere lithihi. 	<ul style="list-style-type: none"> U dovhola (u gudisa) mibvumo ya leḍere lithihi na themba dzi re tsini na tsini, dzo gudwaho kha gireidi ya 2. U fhaṭa maipfi hu tshi khou shumiswa foniki. U linga ha ndivho ya mutheo 	<ul style="list-style-type: none"> U ḍivha mibvumo ya maḍere mavhili na pfalandoṭhe dzi re tsini na tsini, dzo gudwaho mathomoni na mafhedziseloni a ipfi, sh, vh, tsumbo: Sh-avha, l-uvha U ḍivha pfalandoṭhe dzi re tsini na tsini sa "ea", "ai" U fhaṭa maipfi ho shumiswa mibvumo ya foniki U ṭalukanya maipfi a re na pfanapheledzodzi no fana/raimi sa tsumbo: ruma, suma, luma U guda u peḷeṭa maipfi a fumi (10) nga vhege a bvaho kha nyito ya foniki na maipfi o ḍowealeho. U linga ha ndivho ya mutheo 	<ul style="list-style-type: none"> U ḍivha uri miṅwe mibvumo yo imelwa nga u nanga kupeḷeṭele kwo fhambanaho (tamba, ṭamba, ila, ila, tata, ṭata). U ḍivha maipfi a re na pfanapheledzo dzi no fana/raimi sa tsumbo: ruma, suma, luma U fhaṭa maipfi 3, 4 na 5 vha tshi khou shumisa themba dzi re tsini na tsini na pfalandoṭhe dzi re tsini na tsini dzo gudiswaho themo heyi. U guda u peḷeṭa maipfi a fumi (10) nga vhege a bvaho kha nyito ya foniki na maipfi o ḍowealeho. 	<ul style="list-style-type: none"> U dzudzanya maḍere a alifabethe nga u tevhekana hao. U peḷeṭa maipfi zwavhuḍi hu tshi khou shumiswa foniki. U guda u peḷeṭa maipfi a fumi (10) nga vhege a bvaho kha nyito ya foniki na maipfi o ḍowealeho. U ṅwala maipfi mapfufhi a nyito ya muvhidzelelo u bva kha mugudisi. 	<ul style="list-style-type: none"> U fhaṭa maipfi 3, 4 na 5 vha tshi khou shumisa themba dzi re tsini na tsini na pfalandoṭhe dzi re tsini na tsini dzo gudiswaho themo heyi. U peḷeṭa maipfi zwavhuḍi hu tshi khou shumisa foniki. U guda u peḷeṭa maipfi a fumi (10) nga vhege a bvaho kha nyito ya foniki na maipfi o ḍowealeho. U ṅwala maipfi mapfufhi a nyito ya muvhidzelelo u bva kha mugudisi. 	<p>NDOVHOLOLO</p> <ul style="list-style-type: none"> U ḍivha maipfi a re na maipfi a no raima sa tsumbo: ruma, suma, luma U fhaṭa maipfi 3, 4 na 5 vha tshi khou shumisa themba dzi re tsini na tsini na pfalandoṭhe dzi re tsini na tsini dzo gudiswaho themo heyi. U peḷeṭa maipfi zwavhuḍi hu tshi khou shumisa foniki.

Thoho TPKL		U VHALA <i>Ndi zwa ndeme u vhala mbuno ya 8 kha tsumbandila kha siaṭari ḽa u thoma.</i>						
mo 1 Maḽuvha 45		Vhege 1 (Maḽuvha: 3)	Vhege 2	Vhege 3	Vhege 4 na Vhege 5	Vhege 6 na Vhege 7	Vhege 8 na Vhege 9 (Maḽuvha: 4)	Vhege 10 (Maḽuvha: 3)
Tshiko kana tshinwi tsha khonsephuti, Zwikili na Ndeme	U Vhala na vhagudi	<ul style="list-style-type: none"> U vhala ndaela kiḽasini. U fhindula mbudziso dza maimo a nṯha nga ha maṅwalwa e a vhala. 	<ul style="list-style-type: none"> U vhala ndaela kiḽasini. U shumisa ṯhuṯhuwedzi dza zwe vha vhona kha zwifanyiso nga maṅwalwa a girafu. U fhindula mbudziso dza maimo a nṯha nga ha maṅwalwa e a vhala. U linga ha nḽivho ya mutheo 	<ul style="list-style-type: none"> U vhala ndaela kiḽasini. U shumisa ṯhuṯhuwedzi dza zwe vha vhona kha zwifanyiso nga maṅwalwa a girafu U ḽivha zwiḽevhe zwa u sumbedza vhuṅe na u pfufhifhadza maipfi Sa nga'vho, nga'ni U linga ha nḽivho ya mutheo 	<p>Nga u modeḽa kana u sumbedzela nga u shumisa tshiṯiratedzhi tsha minwe, hune munwe muṅwe na muṅwe u imela tshiṯirathedzhi tshine muvhali a nga shumisa u vhala ipfi ḽiswa a sa ḽi ḽivhiho na ṯhalutshedzo yaḽo.</p> <p>Mafhungo a tevhelaho a bva kha: <i>'The Teacher's Handbook': 'Teaching Reading in the Early Grades (January 2008)', Department of Education</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Gunwe: U siedza ipfi, vha vhale fhungo u swika mafheleloni. Munwe wa u thoma: U lavhelesa zwifanyiso na ṯhoho. Munwe wa vhuvhili: U ḽivhudzisa arali hu na zwiṅwe zwipiḽa zwa ipfi zwine vha zwi ṯalukanya. Munwe wa ringi: Kha vha bule mubvumo wa ipfi. Munwe muṯuku: Kha vha vhudzise mugudisi zwine ipfi ḽa amba zwone. <ul style="list-style-type: none"> U vhala ndaela kiḽasini U vhala zwirendo zwo fhambanaho na ṯhoho yo tiwaho na u rera ngazwo (o sedza mbumbo na uri zwi amba nga ha mini) U ḽivha zwiḽevhe na u sumbedza uri maipfi o ambiwaho nga muthu o tou ralo kha zwiṯori. U ḽivha zwiḽevhe (aposiṯirofi) I no sumbedza vhuṅe na u fhungudza sa nga'ni. U shumisa ṯhuṯhuwedzi dza zwe vha vhona kha zwifanyiso nga maṅwalwa a girafu, sa tsumbo., u lavhelesa tshifanyiso, na u ṯalutshedza zwine tsha amba nga hazwo, na uri tsho dzhiiwa gai, nzw. 			

Thoho TPKL		U VHALA						
		U vhalo ha Tshigwada: Gumoṭuku: awara 1 nga vhege minete (3 x 20)						
		Gumofulu: awara 1 nga vhege minete (5x 15)						
emo 1 Maḍuvha: 45		Vhege 1 (Maḍuvha:3)	Vhege 2	Vhege 3	Vhege 4 na Vhege 5	Vhege 6 na Vhege 7	Vhege 8 na Vhege 9 (Maḍuvha: 4)	Vhege 10 (Maḍuvha: 3)
Tshiko kana tshinwi tsha khonsephuti, Zwikilina Ndem e	U vhalo na vhagudi	<ul style="list-style-type: none"> U vhalo vhoṭhe nga kilasi u bva kha bugu khulwane ya mugudisi kana maṅwalwa o hudzwaho. U fhindula mbudziso dza maimo a nṭha nga tshifhinga tsha u vhalo ha tshigwada, sa tsumbo: 'Ni humbula u nga hu ḍo itea mini tshi tevhelaho, ndi nga'ni ni tshi ralo?' 	<ul style="list-style-type: none"> U vhalo vhoṭhe nga kilasi u bva kha bugu khulwane ya mugudisi kana maṅwalwa o hudzwaho. U fhindula mbudziso dza maimo a nṭha nga tshifhinga tsha u vhalo ha tshigwada, sa tsumbo: 'Ni humbula u nga hu ḍo itea mini tshi tevhelaho, ndi nga'ni ni tshi ralo?' U sedzesa kha khonsephuti dza maṅwalwa U linga ha nḍivho ya mutheo 	<ul style="list-style-type: none"> U vhalo vhoṭhe nga kilasi u bva kha bugu khulwane ya mugudisi kana maṅwalwa o hudzwaho. U ṭalutshedza mubvumbudzwa muhulwane na mihumbulo mihulwane ya tshitori. U fhindula mbudziso dza maimo a nṭha nga tshifhinga tsha u vhalo ha tshigwada, sa tsumbo: 'Ni humbula u nga hu ḍo itea mini tshi tevhelaho, ndi nga'ni ni tshi ralo?' U sedzesa kha mbonalo ya maṅwalwa. U linga ha nḍivho ya mutheo 	<ul style="list-style-type: none"> U vhalo bugu na mugudisi sa kilasi yoṭhe (u vhalo na vhagudi) na u ṭalutshedza mihumbulo muhulwane na vhabvumbudzwa vhahulwane. U fhindula mbudziso dza maimo a nṭha nga tshifhinga tsha u vhalo ha tshigwada, sa tsumbo: 'Ni humbula u nga hu ḍo itea mini tshi tevhelaho, ndi nga'ni ni tshi ralo?' U wanulusa zwiḍevhe na u sumbedza maipfimaambelwa kha maṅwalwa kana zwiṭori. U sedzesa kha: <ul style="list-style-type: none"> - Mbonalo dza maṅwalwa. - Foniki - Tshirathedzhi tsha u wanulusa maipfi. - Tshiimo tsha Kupfesesele kwo fhambanaho. 	<ul style="list-style-type: none"> U vhalo bugu na mugudisi sa kilasi yoṭhe (u vhalo na vhagudi) na u ṭalutshedza mihumbulo muhulwane na vhabvumbudzwa vhahulwane. U fhindula mbudziso dza maimo a nṭha nga tshifhinga tsha u vhalo ha tshigwada, sa tsumbo: 'Ni humbula u nga hu ḍo itea mini tshi tevhelaho, ndi nga'ni ni tshi ralo?' U sedzesa kha: <ul style="list-style-type: none"> - Foniki - Tshiimo tsha Kupfesesele kwo fhambanaho. 	<ul style="list-style-type: none"> U vhalo bugu na mugudisi sa kilasi yoṭhe (u vhalo na vhagudi) na u ṭalutshedza mihumbulo muhulwane na vhabvumbudzwa vhahulwane. U fhindula mbudziso dza maimo a nṭha nga tshifhinga tsha u vhalo ha tshigwada, sa tsumbo: 'Ni humbula u nga hu ḍo itea mini tshi tevhelaho, ndi nga'ni ni tshi ralo?' U sedzesa kha: <ul style="list-style-type: none"> - Foniki - Tshiimo tsha Kupfesesele kwo fhambanaho. 	<p>NDOVHOLOLO</p> <ul style="list-style-type: none"> U vhalo bugu na mugudisi sa kilasi yoṭhe (u vhalo na vhagudi) na u ṭalutshedza mihumbulo muhulwane na vhabvumbudzwa vhahulwane.

Thoho TPKL		U VHALA						
		U vhala ha Tshigwada: awara 2 na minete dza 30 nga vhege (2 x 15 minete nga vhege (zwingwada zwivhili duvha nga duvha) Nga eṭhe/Nga vhavhili: 3x nga vhege						
mo 1		Vhege 1 (Maḍuvha:3)	Vhege 2	Vhege 3	Vhege 4 na Vhege 5	Vhege 6 na Vhege 7	Vhege 8 na Vhege 9 (Maḍuvha: 4)	Vhege 10 (Maḍuvha: 3))
Tshiko kana tshinwi tsha khonsephuti, Zwiki li na Nde me	U vhala ha tshigwada	<ul style="list-style-type: none"> U fhaṭa ḍivhaipfi. 	<ul style="list-style-type: none"> U vhalela ngomu mbiluni na nṭha u bva buguni yawe nga tshifhinga tsha u vhala ha tshigwada na mugudisi. Tshigwada tshoṭhe tshi vhala tshiṭori tshi no fana hu tshi tevhedzwa ndaela u ya nga kuvhalele kwa tshigwada. U shumisa maipfi o ḍoweleaho, foniki na mbumbo ya maipfi u ḍikhouda zwikili musi vha tshi vhalela nṭha na nga ngomu mbiluni. U shumisa zwiṭiratedzhi kwazwo musi vha tshi vhala: u vhalulula, u awela, u ḍiḍowedza u vhalela ipfi nga ngomu mbiluni vha sa athu ḷi vhalela nṭha. U linga ha nḍivho ya mutheo 	<ul style="list-style-type: none"> U vhalela ngomu mbiluni na nṭha u bva buguni yawe nga tshifhinga tsha u vhala ha tshigwada na mugudisi. Tshigwada tshoṭhe tshi vhala tshiṭori tshi no fana hu tshi tevhedzwa ndaela u ya nga kuvhalele kwa tshigwada. U shumisa maipfi o ḍoweleaho, foniki na mbumbo ya maipfi u ḍikhouda zwikili musi vha tshi vhalela nṭha na nga ngomu mbiluni. U ḍimonithara musi a tshi vhala maṅwalwa. U sumbedza u pfesesa kushumisele kwa khoma, tshivhudzisi, garukela musi vha tshi vhalela nṭha. U linga ha nḍivho ya mutheo 	<ul style="list-style-type: none"> U vhalela ngomu mbiluni na nṭha u bva buguni yawe nga tshifhinga tsha u vhala ha tshigwada na mugudisi. Tshigwada tshoṭhe tshi vhala tshiṭori tshi no fana hu tshi tevhedzwa ndaela u ya nga kuvhalele kwa tshigwada. U shumisa maipfi o ḍoweleaho, foniki na mbumbo ya maipfi u ḍikhouda zwikili musi vha tshi vhalela nṭha na nga ngomu mbiluni. U shumisa zwiṭirathedzhi zwa u ḍikhakhulula musi vha tshi vhala: u vhalulula, u awela, u ḍiḍowedza u vhalela ipfi nga ngomu mbiluni vha sa athu ḷi vhalela nṭha. U ḍimonithara musi a tshi vhala maṅwalwa. U sumbedza u pfesesa kushumisele kwa khoma, tshivhudzisi, garukela musi vha tshi vhalela nṭha. 	<ul style="list-style-type: none"> U vhalela ngomu mbiluni na nṭha u bva buguni yawe nga tshifhinga tsha u vhala ha tshigwada na mugudisi. Tshigwada tshoṭhe tshi vhala tshiṭori tshi no fana hu tshi tevhedzwa ndaela u ya nga kuvhalele kwa tshigwada. U shumisa maipfi o ḍoweleaho, foniki na mbumbo ya maipfi u ḍikhouda zwikili musi vha tshi vhalela nṭha na nga ngomu mbiluni. U shumisa zwiṭirathedzhi zwa u ḍikhakhulula musi vha tshi vhala: u vhalulula, u awela, u ḍiḍowedza u vhalela ipfi nga ngomu mbiluni vha sa athu ḷi vhalela nṭha. U ḍimonithara musi a tshi vhala maṅwalwa. U sumbedza u pfesesa kushumisele kwa khoma, tshivhudzisi, garukela musi vha tshi vhalela nṭha. 	<ul style="list-style-type: none"> U vhalela ngomu mbiluni na nṭha u bva buguni yawe nga tshifhinga tsha u vhala ha tshigwada na mugudisi. Tshigwada tshoṭhe tshi vhala tshiṭori tshi no fana hu tshi tevhedzwa ndaela u ya nga kuvhalele kwa tshigwada. U shumisa maipfi o ḍoweleaho, foniki na mbumbo ya maipfi u ḍikhouda zwikili musi vha tshi vhalela nṭha na nga ngomu mbiluni. U shumisa zwiṭirathedzhi zwa u ḍikhakhulula musi vha tshi vhala: u vhalulula, u awela, u ḍiḍowedza u vhalela ipfi nga ngomu mbiluni vha sa athu ḷi vhalela nṭha. U ḍimonithara musi a tshi vhala maṅwalwa. U sumbedza u pfesesa kushumisele kwa khoma, tshivhudzisi, garukela musi vha tshi vhalela nṭha. 	<p>NDOVHOLOLO</p> <ul style="list-style-type: none"> U vhalela ngomu mbiluni na nṭha u bva buguni yawe ha tshifhinga tsha u vhala ha tshigwada na mugudisi. Tshigwada tshoṭhe tshi vhala tshiṭori tshi no fana hu tshi tevhedzwa ndaela u ya nga kuvhalele kwa tshigwada. U sumbedza u pfesesa kushumisele kwa khoma, tshivhudzisi, garukela musi vha tshi vhalela nṭha.
		U vhala nga eṭhe	<p>Kha nange maṅwalwa ane a a ḍivhea kana ane a lingana tshiimo tshine mugudi a vha khatsho u nga vhala nga eṭhe (O leluwaho u fhira ane a shumiswa kha u vhala ha tshigwada, ane ha vha na khonadzeo ya phesente dza 95% uri mugudi a nga a ḍivha na u a humbula nga vhuronwane musi a tshi a vhala.)</p> <ul style="list-style-type: none"> U vhala nga eṭhe: bugu dzi re na zwifanyiso, garaṭa dza zwirendo, bugu dza zwiṭori u bva ḷaiburari kana khonani ya kiḷasi ya u vhala. U tamba mitambo ya u vhala maipfi o buḍaho' u khwaṭhisedza tshikili tsha u vhala na ḍivhaipfi, sa tsumbo u elelwa maipfi o tou sumbedzwa nga tshihaḍu. 					

Thoho TPKL	<p style="text-align: center;">U N̄WALA (U vhala ha tshigwada na nga eṭhe) Awara 1 nga vhege (3 x 20 minete)</p>						
mo 1 Maḍuvha: 45	Vhege 1 (Maḍuvha 3)	Vhege 2	Vhege 3	Vhege 4 na Vhege 5	Vhege 6 na Vhege 7	Vhege 8 na Vhege 9 (Maḍuvha 4)	Vhege 10 (Maḍuvha: 3)
<p>Tshiko kana tshinwi tsha khonsephuti, Zwikili na Ndeme</p>	<ul style="list-style-type: none"> U ola zwifanyiso na u n̄wala mafhungo u sumbedza u pfesesa tshiṭori. U shumisa zwiga zwa u vhala zwo teaho. U fhaṭa bannga ya maipfi awe na ṭhalusamaipfi yawe, a tshi shumisa leḍere ḵa u ranga ḵa aḵifabethe u fhaṭa zwikili zwa u bveledza ṭhalusamaipfi yawe, sa tsumbo: aa!, aḵiresi, adza 	<ul style="list-style-type: none"> U kona u n̄wala mafhungo awe nga eṭhe. U tevhekanya maṅwalwa nga u shumisa maipfi a ngaho sa: 'tsha u thoma' 'tshi tevhelaho' 'tsha u fhedzisela.' U peḵeṭa maipfi o ḍowealeho zwavhuḍi na u lingedza u peḵeṭa a songo ḍowealeho vha tshi khou shumisa nḍivho ya foniki. U fhaṭa bannga ya maipfi awe na ṭhalusamaipfi yawe, a tshi shumisa leḍere ḵa u ranga ḵa aḵifabethe u fhaṭa zwikili zwa u bveledza ṭhalusamaipfi yawe, sa tsumbo: aa!, baba, dada U linga ha nḍivho ya mutheo 	<ul style="list-style-type: none"> U n̄wala pharagirafu ya mafhungo a malo (8), sa tsumbo: mafhungo awe ene muṅe kana mafhungo e a vhala. U n̄wala maipfi u vhumba mafhungo vha tshi shumisa zwiga zwa u vhala zwo teaho, sa tsumbo: U sumbedza u pfesesa kushumisele kwa khoma, tshivhudzisi, garukela. U shumisa nḍivho ya foniki na milayo ya mupeḵeṭo u n̄wala maipfi a songo ḍowealeho. U fhaṭa bannga ya maipfi awe na ṭhalusamaipfi yawe, a tshi shumisa leḍere ḵa u ranga ḵa aḵifabethe u fhaṭa zwikili zwa u bveledza ṭhalusamaipfi yawe, sa tsumbo: Aa!, Aḵiresi, Adza U linga ha nḍivho ya mutheo 	<ul style="list-style-type: none"> U shela mulenzhe kha u n̄ea mahumbulwa awe na maipfi kha tshiṭori tsha kḵasini. (U n̄wala ha tshigwada) U n̄wala pharagirafu ya mafhungo a malo (8), sa tsumbo: mafhungo awe ene muṅe kana mafhungo e a vhala. U n̄wala ndaela, sa tsumbo: u n̄walela khonani ndaela. U n̄wala maipfi u vhumba mafhungo vha tshi shumisa zwiga zwa u vhala zwo teaho, sa tsumbo: U sumbedza u pfesesa kushumisele kwa khoma, tshivhudzisi, garukela. U shumisa nḍivho ya foniki na milayo ya mupeḵeṭo u n̄wala maipfi a songo ḍowealeho. U fhaṭa bannga ya maipfi awe na ṭhalusamaipfi yawe, a tshi shumisa leḍere ḵa u ranga ḵa aḵifabethe u fhaṭa zwikili zwa u bveledza ṭhalusamaipfi yawe, sa tsumbo: Aa!, Aḵiresi, Adza 	<ul style="list-style-type: none"> U shela mulenzhe kha u n̄ea mahumbulwa awe na maipfi kha tshiṭori tsha kḵasini. (U n̄wala ha tshigwada) U ola zwifanyiso na u n̄wala mafhungo u sumbedza u pfesesa tshiṭori. U shumisa zwifanyiso u nanga ṭhoho ine a ṭoḍa u n̄wala ngayo. U amba na khonani yaṅu nga u pulanela u thoma u n̄wala. U vhudzisa mbudziso u thusa u ṭalutshedza mushumo wa u n̄wala. U shumisa n̄efhungo-ḵiiti nga nḍila kwayo. Tsumbo: Ndi ṭoḍa/ Ene u ṭoḍa U shumisa nḍivho ya foniki na milayo ya mupeḵeṭo u n̄wala maipfi a songo ḍowealeho. U fhaṭa bannga ya maipfi awe na ṭhalusamaipfi yawe, a tshi shumisa leḍere ḵa u ranga ḵa aḵifabethe u fhaṭa zwikili zwa u bveledza ṭhalusamaipfi yawe, sa tsumbo: Aa!, Aḵiresi, Adza 	<ul style="list-style-type: none"> U shela mulenzhe kha u n̄ea mahumbulwa awe na maipfi kha tshiṭori tsha kḵasini. (U n̄wala ha tshigwada) U n̄wala pharagirafu ya mafhungo a malo (8), sa tsumbo: mafhungo awe ene muṅe kana mafhungo e a vhala, tshiwo tshe a ṭangana natsho kana ḵiedza ḵe a vhuya a ḵi ita. U n̄wala maipfi u vhumba mafhungo vha tshi shumisa zwiga zwa u vhala zwo teaho, sa tsumbo: U sumbedza u pfesesa kushumisele kwa khoma, tshivhudzisi, garukela. U shumisa nḍivho ya foniki na milayo ya mupeḵeṭo u n̄wala maipfi a songo ḍowealeho. U shumisa tshifhinga tsha zwino na tsho fhiraho nga nḍila kwayo. U fhaṭa bannga ya maipfi awe na ṭhalusamaipfi yawe, a tshi shumisa leḍere ḵa u ranga ḵa aḵifabethe u fhaṭa zwikili zwa u bveledza ṭhalusamaipfi yawe, sa tsumbo: Aa!, Aḵiresi, Adza 	<p>NDOVHOLOLO</p> <ul style="list-style-type: none"> U n̄wala pharagirafu ya mafhungo (6-8) nga ha ṭhoho ine ya nga shumiswa kha u n̄wala buguni kḵasini. U shumisa nḍivho ya foniki na milayo ya mupeḵeṭo u n̄wala maipfi a songo ḍowealeho.

Thoho TPKL	MUNWALO						
	Awara 1 nga vhege (4 x 15 minete nga vhege)						
mo 1 Maɖuvha: 45	Vhege 1 (Maɖuvha: 3)	Vhege 2	Vhege 3	Vhege 4 na Vhege 5	Vhege 6 na Vhege 7	Vhege 8 na Vhege 9 (Maɖuvha: 4)	Vhege 10 (Maɖuvha: 3)
Tshiko kana tshinwi tsha khonsephuti, Zwikili na Ndeme	<ul style="list-style-type: none"> U kopa na u n̄wala maɓedere mavhili nga u pomba. U kopa na u n̄wala maɓedere mavhili nga u pomba. U kopa na u n̄wala maɓedere mavhili nga u pomba. 	<ul style="list-style-type: none"> U vhumba maɓedere maɓuku na maɓedere danzi nga u pomba u n̄wala maɓedere nga ɓithihi-ɓithihi. U shumisa zwishumiswa zwa u n̄wala nga n̄dila yone, sa tsumbo: penisela raba, ruɓa. U n̄wala maipfi mapfufhi nga u pomba u n̄wala maɓedere nga ɓithihi-ɓithihi. U linga ha n̄divho ya mutheo 	<ul style="list-style-type: none"> U vhumba maɓedere maɓuku nga u pomba u n̄wala maɓedere nga ɓithihi-ɓithihi. U shumisa zwishumiswa zwa u n̄wala nga n̄dila yone, sa tsumbo: penisela raba, ruɓa. U n̄wala maipfi mapfufhi nga u pomba u n̄wala maɓedere nga ɓithihi-ɓithihi. U n̄wala maipfi zwavhuɗi o sia na tshikhala vhukati ha mafhungo na mitaladzi. U linga ha n̄divho ya mutheo 	<ul style="list-style-type: none"> U vhumba maɓedere maɓuku na maɓedere danzi nga u pomba na u thoma ɓanganya maɓedere o fhambanaho u vhumba maipfi nga u pomba na u n̄wala maɓedere nga ɓithihi-ɓithihi. U shumisa zwishumiswa zwa u n̄wala nga n̄dila yone, sa tsumbo: penisela raba, ruɓa. U n̄wala maipfi mapfufhi nga u pomba u n̄wala maɓedere nga ɓithihi-ɓithihi. U n̄wala maipfi zwavhuɗi o sia na tshikhala vhukati ha mafhungo na mitaladzi. U n̄wala mafhungo zwavhuɗi zwi tshi vhoneala nga u pomba na nga u n̄wala maɓedere nga ɓithihi-ɓithihi. 	<ul style="list-style-type: none"> U vhumba maɓedere maɓuku na maɓedere danzi nga u pomba na u thoma ɓanganya maɓedere o fhambanaho u vhumba maipfi nga u pomba na u n̄wala maɓedere nga ɓithihi-ɓithihi. U shumisa zwishumiswa zwa u n̄wala nga n̄dila yone, sa tsumbo: penisela raba, ruɓa. U n̄wala maipfi mapfufhi nga u pomba u n̄wala maɓedere nga ɓithihi-ɓithihi. U n̄wala maipfi zwavhuɗi o sia na tshikhala vhukati ha mafhungo na mitaladzi. U n̄wala mafhungo zwavhuɗi zwi tshi vhoneala nga u pomba na nga u n̄wala maɓedere nga ɓithihi-ɓithihi. 	<ul style="list-style-type: none"> U vhumba maɓedere maɓuku na maɓedere danzi nga u pomba na u thoma ɓanganya maɓedere o fhambanaho u vhumba maipfi nga u pomba na u n̄wala maɓedere nga ɓithihi-ɓithihi. U shumisa zwishumiswa zwa u n̄wala nga n̄dila yone, sa tsumbo: penisela raba, ruɓa. U n̄wala maipfi mapfufhi nga u pomba u n̄wala maɓedere nga ɓithihi-ɓithihi. U n̄wala maipfi zwavhuɗi o sia na tshikhala vhukati ha mafhungo na mitaladzi. U n̄wala mafhungo zwavhuɗi zwi tshi vhoneala nga u pomba na nga u n̄wala maɓedere nga ɓithihi-ɓithihi. 	NDOVHOLOLO <ul style="list-style-type: none"> U n̄wala mafhungo zwavhuɗi zwi tshi vhoneala nga u pomba na nga u n̄wala maɓedere nga ɓithihi-ɓithihi.

N̄divho ine vha tea u vha nayo	Gireidi 2 tshiko kana tshinwi tsha khonsephuti, zwikili na ndeme	
Zwishumiswa (nga n̄ɗa ha bugu yo tiwaho) u alusa u guda	<ul style="list-style-type: none"> Thevhekano/Serisi ya u Vhala Garaɓatai Bugu dza u shumela dza DBE Bugu Khulwane Zwifanyiso Phosiɓa 	
Ndingo kana u linga ha u guda	U LINGA HA N̄DIVHO YA MUTHEO	<ul style="list-style-type: none"> Nyito dzi tea u lavheleswa na u lingiwa ɗuvha na ɗuvha musi hu tshi funzwa luambo. Nyito ya u linga a yo ngo tea u shumisa zwikili nga tshithihi nga tshithihi u linga, i tea u sumbedzisa vhuɓanzi ha uri vhagudi vho n̄ewa tshifhinga tsha u sumbedzela zwiliki zwavho nga u tou amba/orala kana nga nyito.

<p>SBA</p>	<p>NDINGO/ U LINGA THEMO 1</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Nyito dzi tea u lavheleswa na u lingiwa d̥uvha na d̥uvha musi hu tshi funzwa luambo. • Nyito ya u linga a yo ngo tea u shumisa zwikili nga tshithihi nga tshithihi u linga, i tea u sumbedzisa vhuṭanzi ha uri vhagudi vho ṅewa tshifhinga tsha u sumbedzela zwikili zwavho nga u tou amba/orala kana nga nyito. • U linga hu nga itea fhedzi arali khonseputi dzo gudiswa, nahone hu na tshifhinga tshinzhi tsha uri vhagudi vha ite ṅdowendowe. • U linga ha nyito dza orala dzi tea u ṭanganywa na dza zwikili zwa vhutshilo na mbalo arali zwi tshi konadzea. • U linga hu sa gumi ndi kuitele kwo pulanelwaho kwa u kuvhanganya, u rekhoda, u ṭalutshedza, u shumisa na u ṅea mvelelo na mvelaphanda ya mugudi nga ha zwikili, ndivho na maime a mugudi • Ndi zwa ndeme u elelwa uri nyito ya u linga inwe na inwe a yo ngo tea u sedzwa sa tshiwo tshithihi tsho iteaho kana ndingo, fhedzi i tea u tevhedza milayo ya u linga hu sa gumi tshifhinga tshoṭhe. <p>THETSHELESA NA U AMBA U dovholola u ṭalutshedza zwipiḁa zwa ndeme zwa tshitori tsho ḁoweleaho tsho vhaliwaho kana tsho ṭalutshedzwaho.</p> <p>FONIKI Oraḁa na maṅwalwa: U fhaṭa maipfi nga u mvanganyo ya maḁedere (mv, nz, ts) (Tshifhinga tsho tiwaho tsha u Vhala: tshifhinga tsho tiwaho tsha u sedza kha foniki) Ṅdowendowe/nyito na maṅwalwa: U dzudzanya maipfi aḁifabethe nga u tevhekana.</p> <p>U VHALA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oraḁa: U vhala nga tshigwada: U shumisa maipfi o ḁoweleaho na zwikili zwa u ḁikhouda (siḁabulu, maipfi ṭhuṭhuwedzi a maṅwalwa, u vhala nga u elela ha oraḁa) u vhala maṅwalwa nga eṭhe (Tshifhinga tsho tiwaho tsha u Vhala) • U ṅwala: Bammbiri ḁa u shumela ḁa maṅwalwa a tendiseaho kana a sa tendisei (Tshifhinga tsho tiwaho tsha u Vhala) Zwikili zwa kupfesesele (Tshifhinga tsho tiwaho tsha u Vhala) • Mbudziso • U bvumba • U dzudzanyanyulula: u dzudzanyulula zwiwo nga u tevhekana • U humbulela: Mini? Ndi nga'ni? Hani? • U ṭhaṭhuvha <ul style="list-style-type: none"> • U ṅWALA • U ṅetshedza mahumbulwa awe kiḁasini nga ha tshitori. (U ṅwala nga tshigwada) (Tshifhinga tsho tiwaho tsha u Vhala) • U ṅwala pharagirafu mbili (dza mafhungo a 8) nga ṭhoho ya mafhungo. <p>MUṅWALO</p> <ul style="list-style-type: none"> • U kopa na u ṅwala maipfi na mafhungo mapfufhi nga u pomba. • Ṅdowendowe/nyito na maṅwalwa: U dzudzanya maipfi aḁifabethe nga u thevhekana.
-------------------	--	--